

Wat is er bij GOED

Uitgave Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde, Postbus 3086, 3101 BE Schiedam

MAART/APRIL 1986 - nummer 69 - Verschijnt 2-maandelijks

'De Roode Leeuw' in Gouda, trots en werkterrein van het jonge molenaars-echtpaar Koop. Marcel Koop heeft zijn zaakjes prima voor elkaar - lees vanaf pag. 4. Het werken is nu aan voldoende omzet!

Automatisering in kleinschalige bedrijven

Op zaterdag 15 maart organiseert De Kleine Aarde een studiedag automatisering, speciaal voor kleine bedrijfjes. Hij is bestemd voor die kleine ondernemers die zich de kop breken over de vraag of ze al dan niet een personal computer moeten aanschaffen. Het programma van de dag is erop gericht om een goed inzicht te geven in de mogelijkheden van de computer. Het gaat om de praktische toepassingen zoals boekhouding, tekstverwerking en het gebruik van gegevensbestanden. Ook is het de bedoeling de belangstellenden tot 'bekwame' gesprekspartners te maken voor de verkoper van Personal Computers.

De prijs voor de cursusdag is 150 gulden p.p., inclusief cursusmap en lunch. Men begint om 9.30 en eindigt om 17.00 uur.

Plaats De Kleine Aarde, Munsel 17, Boxtel. Telefoon 04116-84921.

Kopij voor het volgende nummer van VAN HAVER TOT GORT hebben we graag binnen voor 1 april op het redactie-adres: Beukendreef 6, 4631 SG Hoogerheide.

Deelnemersvergadering 26 mei

We gaan elkaar dit jaar enkele malen tegenkomen. Allereerst is er de viering van ons tien-jarig bestaan. Ten tweede hebben we ons jaarlijks uitstapje en ten derde is er de Algemene Deelnemersvergadering. De laatste, kunnen we nu alvast meedelen, wordt gehouden op maandag 26 mei a.s. in Oud-Zevenaar. Daar zijn we dan zo'n beetje te gast bij Jan Pijn-

Tarweprijs de hoogte in

In het vakblad voor de bakkerij 'Bakkerswereld' troffen we een bericht over de tarweprijsontwikkeling. In het blad wordt geconstateerd dat die in een 'onrustig vaarwater' is terecht gekomen. De bloemprijsverhogingen en de stafels van de nieuwe oogst dekken bij lange na niet de tekorten die zijn ontstaan door de tarweprijsontwikkeling in de wereld.

Die ontwikkeling ziet er vooral wat de Amerikaanse Springtarwe betreft uit als een steile klim. Zat de prijs in augustus even boven de 75 gld., in november kostte de tarwe al ruim 90 gulden, waarna de prijs er in december net eventjes onder zakte. De Franse tarwe steeg van 48 gld. in augustus tot 55 gulden in december.

Men dient daarbij te bedenken dat een tarweprijsverhoging van 1 gld. per 100 kilo vanwege de uitmaling (ca. 80 procent) voor de meel/bloemprijs moet worden verhoogd met nog eens een kwart: 1,25 gld. per 100 kilo. Van het totale tarwegebruik in de bakkerij is 30 procent harde en 70 procent zachte (Franse) tarwe. Gemiddeld bedraagt de tarweprijsverhoging dus 70 procent tegen $f 6,25 + 30$ procent tegen $f 11,70 = f 7,88$. Per 100 kilo meel en bloem bedraagt dit $f 9,95$.

Eind december bedroeg de staffeltoeslag $f 3,60$. Daarnaast heeft in oktober een algemene verhoging van $f 2,25$ plaatsgevonden, waardoor de totale verhoging van de verkoopprijs in dezelfde periode $f 5,85$ bedraagt. Het blad voegde eraan toe dat de meelfabrieken de bakkerij in december niet met een prijsverhoging hebben willen overvallen, maar dat er begin dit jaar wel iets in die richting werd verwacht. Het blad meldde dat de meelfabrieken per 1 januari '86 een achterstand op de tarweprijs hadden opgelopen van zo'n 4 gld per 100 kilo.

appel en dat wordt dus een prachtige gelegenheid om ons eigen molenlaboratorium te leren kennen. Er zijn natuurlijk meer programma-onderdelen, maar die maken we in het volgende nummer van dit blad - en daarmee dus tijdig - bekend. Noteer in ieder geval de datum en houd die vrij.

Uitreiking certificaten molenaarscursus

Op de jaarvergadering van het Gilde van Vrijwillige Molenaars in hotel-restaurant Haarhuis in Arnhem op zaterdag 5 april worden de getuigschriften uitgereikt aan de eerste deelnemers van de vakcursus voor korenmolenaars. Het gaat om twintig cursisten, die hun getuigschrift krijgen wanneer zij behalve het lesgedeelte ook nog tenminste zeven dagen praktijk hebben gevolgd op drie verschillende molens.

Het is de bedoeling dat de cursus elk jaar in de herfst opnieuw begint. Hij is bestemd voor deelnemers van het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde en voor molenvrijwilligers die het diploma van het Gilde voor Vrijwillige Molenaars op zak hebben. Te zijner tijd wordt in de Gildebrief van het vrijwilligersgilde en in VAN HAVER TOT GORT bekend gemaakt hoe men zich voor de cursus kan aanmelden.

10-jarig bestaan

Ergens op het eind van september vieren we ons tien-jarig bestaan als Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde. In ons vorige nummer hebben we de feestelijkheden al ingeleid. Erg veel meer is er niet over te zeggen op dit moment, behalve dat we bezig zijn aantallen te peilen, prijzen op te vragen en de eerste brieven de deur uit te doen.

Wat we wel even kwijt willen is, dat de indruk kon zijn gewekt dat we onze publicitaire aandacht uitsluitend gaan richten op de bakkers. Dat willen we niet: ook voor de particuliere afnemers zal wat in het vat worden gegoten. We houden u van de voortgang op de hoogte.

Voor meelzakken en zakband naar

Van Randeraad's Zakkenhandel

Zuidzijde 118a
2411 RW BODEGRAVEN
Telefoon (01726) 16139
's Avonds na 18.00 uur:
telefoon (03488) 614

Een molenaar krijgt via een klant te horen, dat bakker X geen meel van zijn molen wil, omdat het personeel de 50 kg-balen te zwaar vindt. Bakker Y heeft met behulp van een meelfabriek meel-silo's geplaatst en klaagt dat de zakken van de molen zo zwaar zijn (geworden)! Bakker Z heeft heibel met de heren van de Warenwet en als een van de oorzaken van de vervuiling in zijn bakkerij worden de juten meelzakken van de molenaar aangewezen!

Zo zou doorgedaan kunnen worden, want voor een toenemend aantal bakkers is de traditionele meelverpakking - de 50 kilo juten of vlas-zak - een steen des aanstoots en dus anti-reklame voor de korenmolenaar die het bij deze zakken graag wil houden.

Welke ontwikkeling speelt zich momenteel in snel tempo af op het gebied van de aflevering/verpakking van meel in Nederland? In grote lijnen kan worden gezegd dat in de laatste tien jaar meel- en bloemsilo's zelfs voor bakkers, die dertig tot veertig balen in de week verwerken, financieel en technisch realiseerbaar zijn geworden. Niet in de laatste plaats door het stimulerende werk van de meelfabrieken zijn zeer veel warme bakkers overgegaan tot plaatsing van een silo-installatie, vaak gepaard gaan met een reductie van het aantal soorten meel en bloem om de capaciteit van de installatie beter te kunnen benutten. Op dit ogenblik

meel voltrekt. Denk bijvoorbeeld maar aan cement, zand, suiker, zout, maar ook veevoeders. In allerlei sectoren wordt van de 50 kilo verpakking overgestapt op enerzijds bulk- en anderzijds 25-kilo levering. Er gaan zelfs stemmen op om te komen tot een wettelijk verbod op 50 kilo verpakkingen om de arbeidsomstandigheden in het algemeen te verbeteren. (En onze oudere collega-molenaars dachten nog in mudden....!)

Geen hobbyïsme

Dat de boven geschetste ontwikkeling niet aan onze ambachtelijke bedrijven voorbij gaat illustreren de in de aanhef genoemde praktijkvoorbeelden. We laten de bulk-levering even buiten beschouwing, want het gaat in de molens vooral om zakgoed.

Speelt bij de meelfabrieken de verandering van de 50-kilo-inhoud naar de 25 kilo-verpakking op dit moment sterk, bij veel korenmolenaars is ook de soort verpakking - jute of linnen - nogal afwijkend. In hoeverre is de genoemde ontwikkeling voor de ambachtelijke mulder van belang? Verschillende molenaars leveren reeds een gedeelte of hun hele productie af in zakken van 25 kilo, van papier of soms van linnen of katoen. Dat dit niet uit hobbyïsme wordt gedaan moge blijken uit het feit, dat alleen van de emballagekosten

hooguit 50 procent kan worden doorberekend en de resterende kosten door de molenaar zelf moeten worden betaald.

Uit financieel oogpunt bezien betekent de invoering van 25 kilo zakken een sterke verhoging van de variabele kosten. Maar daarmee is niet alles gezegd. Wanneer de meelfabrieken enorme investeringen doen om in 25 kilo zakken te kunnen afleveren, is dat vooral gericht op de handhaving van het eigen marktaandeel in de toekomst - met andere woorden: de continuïteit. Gezien het zeer flexibele karakter van onze 'kleine' bedrijven zal niet elke molenaar in dezelfde mate zijn bedrijf behoeven aan te passen. Het is echter een ontwikkeling die, hoewel aan de feitelijke kwaliteit van het meel niets verandert, de waardering voor het product vergroot doordat het beter kan worden gehanteerd.

De meelproducten van onze korenmolens moeten juist niet worden geassocieerd met negatieve begrippen als 'zware, stoffige zakken', of 'verouderde verpakking' en 'te bewerkelijk tegenwoordig'. Er is korenmolenaars bijna geen moeite teveel om zo te malen dat het de bakker naar de zin is. Dan is het toch kortzichtig om wat de verpakking betreft niet tegemoet te willen komen aan de wensen van on afnemers?

A.Pandsel

DE BAKKERS BALEN VAN 50-KILO ZAKKEN

zijn meelfabrieken als Wessanen, Meneba, Koopmans, Alkmaar, Hocker enzovoorts bezig of al helemaal klaar met het volledig overschakelen op papieren verpakking van 25 kilo, naast uiteraard de bulk-levering.

De belangrijkste argumenten voor de invoering van de 25 kilo verpakking zijn:

- grotere flexibiliteit bij de inkoop door de kleinere eenheden;
- verbetering van de arbeidsomstandigheden (minder zwaar tillen);
- betere hygiëne, doordat de 25 kilo verpakking dichter bij de dagelijks benodigde hoeveelheid komt en er dus minder zakken langdurig aangeboden zullen staan.

Zeker is ook dat dit een ontwikkeling is die zich bepaald niet uitsluitend in het

Marcel en Marijke Koop op De Roode Leeuw

DE KICK VAN HET KNOKKEI

Het feest is voorbij en de mulder staat te blauwbekken naast zijn maat Theo, die in de stralende kou van begin februari met een slijptol doende is een tweedehands vijzel van wat uitsteeksels te ontdoen. Malen hoeft even niet, zegt Marcel Koop, want tijdens de openingsdagen stond er zoveel wind dat er voorlopig genoeg meel is. Tenslotte heeft het nieuwste windmolenbedrijf van ons land, molen De Roode Leeuw in Gouda, nog maar één bakker tot klant. Dat moeten er meer worden uiteraard en Marcel geeft zichzelf een goede kans binnen afzienbare tijd op een afzet te zitten van 5 ton bakkersmeel in de week. Had dat er niet in gezeten, dan waren Marcel en Marijke ook niet aan hun Gouds avontuur begonnen.

In de molenwoning is het stukken beter dan buiten. Er is koffie in de ronde kamer, waar de zon de fleurigste kleurtjes haalt uit de boeketten die bij bosjes zijn binnengedragen. Succes gewenst van alle kanten.

Mogelijk nog stralender dan de bloemen is het molenaarspaar en hoe zou het ook anders kunnen? Ze kunnen aan de slag in een volledig nieuw ingerichte molen, zijn op veel terreinen wat de bedrijfsinrichting betreft op hun waken bediend, treffen een wild enthousiaste bevolking en achterban aan en profiteren van de medewerking van een trotse eigenares van de molen, de gemeente Gouda.

Een telefoontje

Eerste vraag aan Marcel luidt natuurlijk hoe hij aan deze molen gekomen is. Dan blijkt dat er al in '83 eens een delegatie van Goudse bestuurders naar de molen De Vrijheid in Schiedam - Marcel's vorige werkgever - is gekomen om uit te vissen hoe de kansen lagen om een te restaureren molen weer in bedrijf te krijgen. Marcel informeerde in Gouda wat men er precies op het oog had en zei dat hij in de markt was om eventueel molenaar te worden. Er was evenwel nog een gegaagde en heel lang hoorde hij niets meer. Gouda was van de baan, dacht

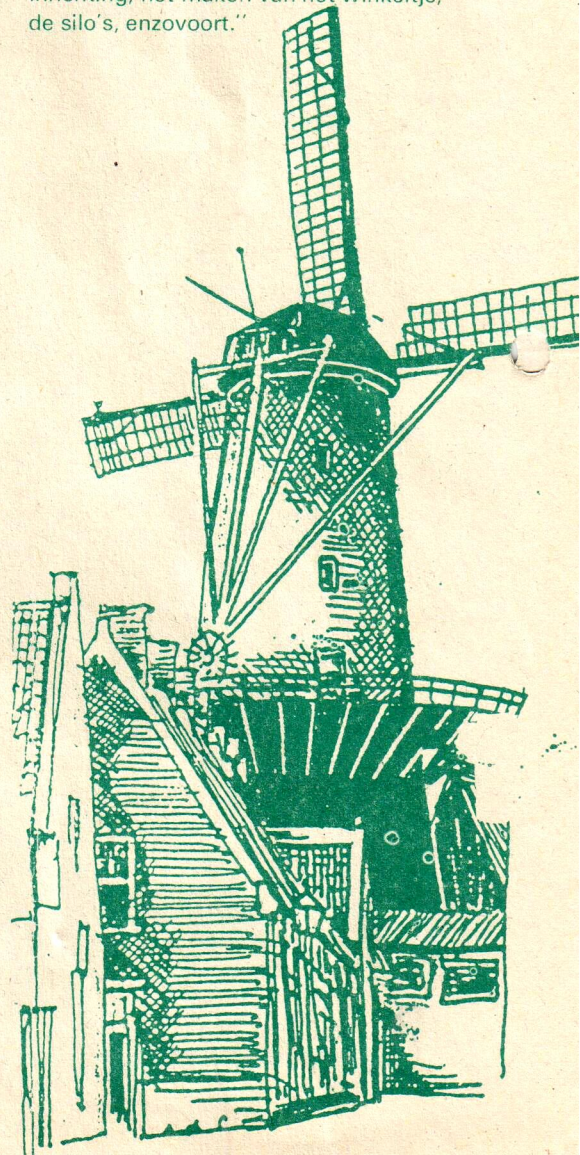
hij, en hij was al in vergevorderd overleg om een bedrijf te starten op de molen De Vrijheid in Weesp, toen er in oktober '84 een telefoontje kwam. Of-ie toch nog eens in Gouda wilde komen praten. "Doordat ik zo'n goed alternatief in Weesp achter de hand had", zegt Marcel, "kon ik in dat gesprek mijn voorwaarden stellen". Het pakte voor de molen én de woning in de molen zo mooi uit allemaal, dat hij en zijn vrouw toehapten. Voor de bedrijfsinvesteringen kwam er een totale subsidie van 40.000 gulden op tafel van rijk en gemeente, want de nieuwe molenaar kon het de gemeente goed duidelijk maken dat een maalvaardig opgeleverde molen nog geen bedrijfsklare molen is. Voor silo's, elevator en transportvijzels, maar ook maalstoelen, zou misschien wel het dubbele van het genoemde bedrag nodig zijn geweest als er niet een kolossale dosis zelfwerkzaamheid was ingebracht en als niet alles zoveel mogelijk tweedehands bij elkaar was geschooid.

Koppel stenen ingeruild

Marcel: "Ik ben zo vroegtijdig bij het hele project betrokken, dat ik met gemeente en molenaar nog van alles heb kunnen aanpassen en veranderen tot ieders genoegen. In het bestek was bijvoorbeeld opgenomen dat er drie koppels maalstenen op windkracht zouden worden geplaatst. Ik heb ingebracht dat ik twee koppels genoeg vond, maar dat ik die vlak naast elkaar geplaatst wilde hebben om ruimte te winnen. Bij die oplossing paste dan wél een druklager om de koningspil op zijn plaats te houden. Op die manier is een derde koppel ingeruild voor een druklager: de molenaar tevreden en de gemeente veel goedkoper uit! Met het plaatsen van de jacobsladder iets dergelijks. De vloeren en veel balken van de zolders moesten nog in de molen gelegd, toen ik al kon vertellen waar de jacobsladder moest komen. Op die manier kon er met het timmeren mee rekening worden gehouden en hoefden we later niet meer met balken te prutsen en zo."

Officieel is Marcel sinds 1 januari 1986

kleine zelfstandige in zijn eenpersoonsbedrijf (hoewel hij niet vergeet telkens ook Marijke te noemen). Een half jaar ervoor is zijn positie wat rommelig geweest. De molen zou eerder klaar zijn, bleek toch later opgeleverd te worden; enfin, gedoe. Nog twee vaste dagen in de week werkend op De Vrijheid in Schiedam, leek Marcel zonder inkomen te komen zitten voor de resterende drie dagen per week. Prompt stelde molenaar De Gelder hem voor om als onderaannemer te komen helpen timmeren. "Dat was een geschenk uit de hemel", zegt Marcel. "Ik werkte op mijn 'eigen' molen en werd er nog voor betaald ook. Tot half vijf sjouwde ik met de molenaars mee en daarna werkte ik in mijn eigen tijd aan de inrichting, het maken van het winkeltje, de silo's, enzovoort."

in Gouda

N VOOR JE EIGEN BEDRIJF

Twee weken voor de opening op 31 januari begon Marcel met het malen van consumptiegraan. Hij was, via de resp. 70- en 72-jarige zoons van de vorige moleneigenaar Galema, opgelopen tegen een 'grote' Goudse bakker die de molen en het molenproduct wel zag zitten. Met die bakker bekookstofde hij de openingsactie, die onwaarschijnlijk veel publiciteit losklopte. "Je moet daarin het geluk hebben dat het ANP jouw persberichtje op het telexnet wil zetten. In ons geval is dat gebeurd. Zodoende zijn we in alle mogelijke kranten gekomen, van het Haarlems Dagblad tot het Rotterdams Nieuwsblad en De Telegraaf toe. Ik heb nog nooit zoveel mensen op een opening bij elkaar gezien. Terwijl het toch erg koud en guur was, stond hier zaterdag 's een vier, vijf man dikke rij tot aan de hoek geduldig te wachten tot men in de molen kon!"

Als openingsstunt had Marcel aangeknoopt bij het Schiedamse idee om op een traditionele manier graan te laten aanvoeren bij de molen. Een antieke aak werd in Woerden bij Arie Blok met drie ton graan geladen - op 't nekkie, door zakkendragers - waarna het schip onder zeil ging naar Gouda, geholpen door een stijve bries uit het noordoosten. Aan de Vest, aan de voet van de molen, meerde het schip af. Het graan werd door sjouwers in de molen gelost. De wethouder lichtte de vang, het graan werd gemalen en het eerste meel werd in een gerestaureerde A-Ford-bestel naar de bakker gereden. En heel Gouda was uitgelopen om dat allemaal te zien.

"We hadden gelukkig hulp van zo'n vijftien mensen uit de buurt. Dat is ook prachtig - dat de buurt zo enthousiast is. We voelden ons hier meteen gesettled. Je bent met iets bijzonders bezig, mensen komen eens poolshoogte nemen en binnen de kortste keren ben je vrienden. De organisatie van het feest hebben we met onze overbuurman gedaan bijvoorbeeld."

Schenkers vereeuwigd

Dat het moleninitiatief door Gouda gedragen wordt blijkt ook uit de weer-

klank die een andere actie van Marcel gekregen heeft. De actie rond de aan-schaf van fokwieken. "De wieken moesten er toch af en dat was een unieke kans. De gemeente had al genoeg gedaan en dus moest ik iets anders verzinnen om aan m'n fokwieken te komen. Ik zag het nu eenmaal niet zitten om m'n bedrijf te starten met oud-hollands tuig. Wil je een commercieel windbedrijf voeren, dan moet je de wind zo niet optimaal, dan toch zo goed mogelijk kunnen benutten. Regulateurs is ook zoiets. Die moet je hebben eigenlijk; die staan nog op de verlanglijst. In elk geval, om de 23.000 gulden, nodig voor fokwieken en remkleppen, bijeen te krijgen heb ik het Goudse bedrijfsleven aangeschoten. Een mooie brief gemaakt met het verhaal waarom ik die dingen wilde en de belofte dat schenkers van 1000 gulden en méér op een prachtig wandbord in de molen zouden worden vereeuwigd. Nou, dat is wonderlijk snel gelukt."

Grotere kick

De wind in de zeilen, kun je wel zeggen. Al moeten we niet vergeten dat met boffen alléén geen bedrijf van de grond wordt getild. Marcel zegt beslist geïnspireerd te zijn door zijn Schiedamse tijd - zijn ervaring daarginds heeft hem geleerd dat het kán. In Schiedam gaat het echter om een stichting, waardoor de molenaars een bestuur achter zich hebben. Marcel: "Nou ja, een stichting is natuurlijk prima zolang je de goeie mensen achter je hebt staan. Maar dit geeft misschien wel een grotere kick, dat je moet knokken voor je eigen bedrijf. Het is ook heerlijk dat je er met z'n tweeën mee bezig bent. Marijke doet het winkeltje en de boekhouding, maar helpt evengoed ook mee als er 's avonds graan moet worden opgeluid. Dan bindt zij aan."

En om aan te geven dat ze verder ook

geen duimen draait: de molenwoning is niet klein en er zijn twee kleine Koopjes te verzorgen.

De excursie vangt aan op de begane grond, bij het winkeltje. De twee onderste verdiepingen van de molenromp worden grotendeels ingenomen door de woning. Zonder die woning zou de molen vreemd genoeg ook nooit zijn gerestaureerd: De Roode Leeuw staat in een stadsvernieuwingswijk en via een rijksregeling kwam de molenwoning voor restauratie in aanmerking. Voor 1,25 miljoen gulden is toen de hele molen maar meegepakt.

Met andere woorden, het bedrijf vangt eigenlijk aan vanaf de **tweede zolder**. Er is meelopslag, een tweede jacobsladder vangt hier aan (de eerste staat op de begane grond opgesteld) en Marcel heeft hier zijn timmerwerkplaatsje.

De **derde zolder** is als graanzolder ingericht. Hier bevinden zich vijf silo's met een totale inhoud van 25 ton. Er zit een bijzonder soort luiken in de silo's; daar moet u het aparte stukje maar even voor lezen.

Door de mengketel op deze zolder op te stellen, die zijn toevoer van een zolder hoger krijgt en die op de tweede zolder uitmondt, bespaart de molenaar zich veel geloop en gesjouw, zo gauw hij in de ketel kan malen tenminste. Het wachten is daarbij op een bruto-afzakweger.

De centrifugaalbuil staat hier ook. Hij werkt af, krijgt zijn toevoer van de zolder erboven en de afvoer zit ook een zolder lager.

Op deze zolder eindigt de eerste jacobsladder. Via een forse pijp valt het te transporteren goed een zolder omhoog naar 'jacob twee'. De silo's zijn rechtstreeks op deze tweede elevator aangesloten.

Brutaal mens

Dan de **maalzolder**. Hier valt meteen de dubbele maalstoel op, die komt uit de andere molen waarover Gouda beschikt (molen Het Slot). De maalstoel is met het oog op de grote wielen van de aandrijving - dit zijn de motorstenen - op blokken gezet. Dat had tot gevolg dat het gebruik van de steenkraan onmogelijk werd. Marcel bedacht dat de oplossing zoiets moest zijn als een ijzeren balk met een loopkat. Indachtig het feit dat constructiebedrijven duur zijn en dat een brutaal mens de halve wereld heeft stapte hij om advies naar zijn overbuurman over de Turfsingelgracht, een groot chemisch bedrijf dat ook tot de schenkers voor de fokwieken behoort. Men zei hem zich geen zorgen te maken en een week later was de hele handel ingericht in de molen, compleet

met een prachtig takeltje om de stenen te lichten. Over medewerking gesproken!

De motorstenen bestaan uit twee koppels 16-er stenen, waarvan een koppel kunststenen en een koppel blauwe. Marcel heeft ze nog niet voor de productie hoeven te gebruiken: heel januari heeft het heerlijk gewaaid.

Op de maalzolder tenslotte wordt het meel dat een zolder hoger op de wind wordt gemalen afgezakt.

Blauwe stenen in de twee koppels die op de **steenzolder** in hun glimmende kuipen liggen. De een 17-er, de ander 16-er stenen. Zoals praktisch alles in de molen heeft Marcel ze zelf opgeduid en op kosten van de gemeente aangeschaft.

Hier staat ook een dubbele walsenstoel. Zowel op windkracht als op de motor kan er dus worden geplet. Hier ook het spoorwiel. Marcel noemt apart de firma Vaags in Aalten, die als onderaannemer van De Gelder uit Valkenburg (Z.H.) alle wielen en kuipen heeft gemaakt.

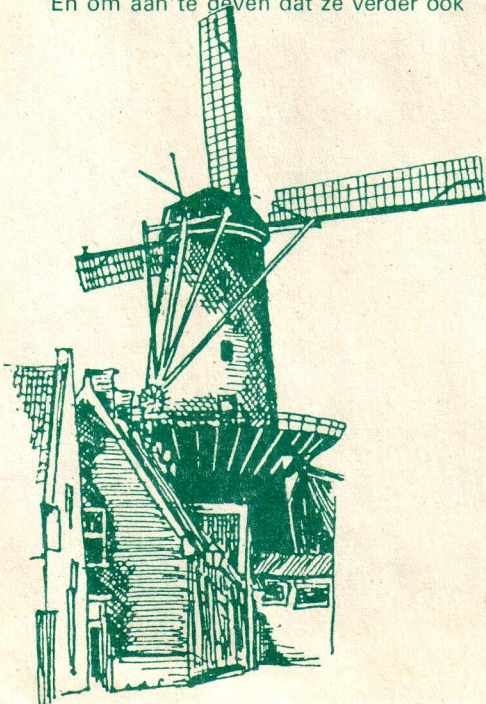
Opklapbare karen

Weeral een slimmigheid. Doordat de stenen pas met de steenkraan kunnen worden getild als de steenspillen naar de bovenliggende zolder zijn gehesen, was het onmogelijk een beetje flinke vaste karen boven de stenen te maken. Marcel bedacht daarom opklapbare karen van zeildoek in een frame. In zo'n witte zak kan 800 tot 900 kilo graan.

Jacobsladder nummer twee eindigt op de **luizolder**. Van hier wordt via een pijp het graan naar de silo's twee zolders lager gevoerd. Op de luizolder zijn de takels voor de steenspillen. Uiteraard is hier het luiwerk, waarvan Marcel op een heel eigen manier gebruik maakt; goed voor een explicatie onder het hoofd 'Knap en Slim in een volgend nummer van dit blad!

Nu dan alleen nog **de kap** en we hebben het gehad. Hier bevindt zich het enig oorspronkelijke deel van het binnenwerk van de molen: het bovenwiel. Een oude inscriptie laat - als je je hoofd even meebeweegt met het rondtollende rad - duidelijk lezen 'Anno 1771'. Dat is niet de bouwdatum van de molen, want dat moet 1727 zijn. Verder is alles binnen de romp nieuw. De molen heeft tientallen jaren stil gestaan en is in de laatste oorlogsjaren door de buurt van alle hout ontdaan, omdat ook toen de schoorsteen moest roken. Marcel kent de verhalen al van ouwe Gouwenaren, die er geen been in zagen met tien man een molensteen te dompen die met een klap neerstorte waarna de vloer eronder aan de beurt kon komen.

Jan Houdijk

Het beroep van molenaar(1)

In januari en maart 1978 verschenen er van de hand van Mathieu Schraven in het vakblad De Molenaar vier artikelen onder de bijna alles-zeggende titel 'Hoe leer ik het molenaarsvak?'. Ze geven in vogelvlucht weer wat deze ter zake kundige oud-gediende in het molenwereldje denkt over de vaardigheden waarover men moet beschikken, wil men in het ambachtelijke muldersvak uit de voeten kunnen. Wij geloven met de heer Schraven dat het hier om essentiële zaken handelt en dat wat hij schrijft de waarheid blijft wil men tot goed bakkerij-meel/bloem komen. We laten de serie artikelen in VAN HAVER TOT GORT volgen, slechts hier en daar aangepast.

Het hangt er maar van af wat men anno 1986 onder de beroepsaanduiding MOLENAAR verstaat en bedoelt te zeggen. Men kan daar gemakkelijk drie kanten mee uit, waarvan we er slechts één, nl. het begrip Ambachtelijk Korenmolenaar, onder de loep willen nemen. Naast hem zijn er de geïndustrialiseerde molenaars die vrijwel uitsluitend als mengvoederfabrikant volop in het leven staan. De derde groep vormen de Vrijwillige Molenaars en hun bestaan is zeker van betekenis voor allen die het prettig vinden om oude polder- of graanmolens weer eens met draaiend wiekenkruis te zien. De leden van het Vrijwillige Molenaarsgilde besteden veel van hun vrije tijd om de gemeenschap zo nu en dan van een levendige molen te laten genieten en helpen effectief mee bij restauraties van molens en hun onderhoud.

Niet allround

De laatste twee genoemde groepen hebben evenwel zo goed als niets bij te dragen voor de instandhouding van het ambachtelijk molenaarsvak. Zoals bekend zijn er cursussen die onder toezicht van het Gilde van Vrijwillige Molenaars worden georganiseerd. Je kunt er gediplomeerd lid van dat Gilde mee worden. Deze gediplomeerden kunnen dan verantwoord het wiekenkruis laten draaien, maar daarmee zijn ze nog geen allround vakman geworden. Het kan wel worden gezien als een goede vooropleiding daartoe, die dan vervolgd zou moeten worden door een andere cursus en een intensievere praktijk-

Als er één ambacht is, dat door oud op jong moet worden overgedragen, is het wel dat van de molenaar!

scholing bij een nog werkzame meestermolenaar. Zo'n vrijwilliger zal dan een beroep moeten doen op een van de leden van het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde. (Zegt de heer Schraven dat er zo'n cursus in voorbereiding is. Dit jaar is de vakcursus voor het eerst gehouden, met twintig deelnemers: de helft leden van het Amb. Korenmolenaarsgilde, de andere helft Vrijwilligers.)

Het onder de knie krijgen van de ambachtelijke vakkennis, zodat men zich mettertijd ook Meestermolenaar kan noemen, is niet zo'n gemakkelijke zaak als velen wel eens denken en durven uitspreken. Voor de één zal dat wel vlugger gaan dan voor de ander, hetgeen afhankelijk is van een aantal omstandigheden die wel bekend zijn maar evengoed waard zijn nog eens op te noemen. Dat is dan op de eerste plaats de aangeboren aanleg van handvaardigheid of van goed geheugen en begrip.

Die handvaardigheid zou de schrijver dan uit willen breiden met goede opmerkzaamheid van alle zintuigen, dus horen, voelen en zien. Een andere factor, die voor het leren van een ambachtelijk vak van veel belang is, wordt gevormd door leergierigheid en vasthoudendheid. Dat laatste gaat meestal wel gepaard met een sterke motivatie,

zodat men het zo nodige geduld en offerbereidheid doorgaans wel op zal kunnen brengen.

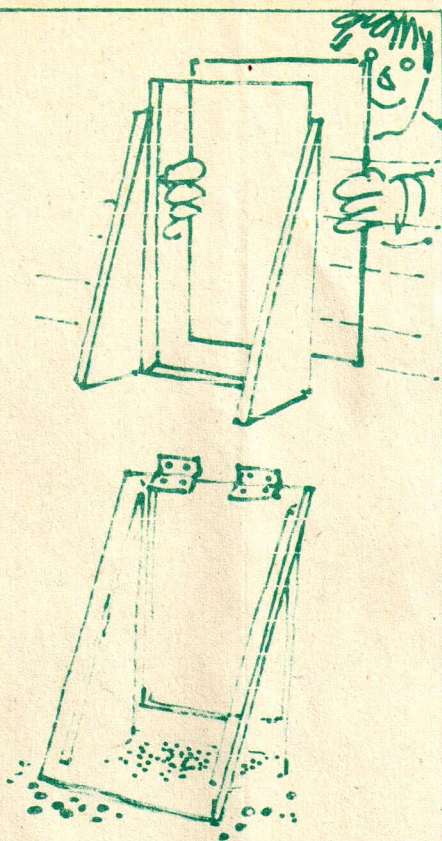
Samengesteld

Het ambachtelijke molenaarsvak is wel samengesteld uit twee onderdelen, namelijk de kennis van alles wat met de aandrijving door natuurkracht te maken heeft en daarnaast het malen van uitgekozen graan. Als met een windmolen bakkerijmeel geproduceerd moet worden, wordt aan de vakkennis wel de hoogste eis gesteld. Voor het fabriceren van veevoerders en zelfs het malen van voedergraan, zijn de wind- en watermolens zo goed als uitgeschakeld omdat met dat werk in geringe omvang bijna geen inkomen of uurbeloning meer te verdienen is.

De windmolenaar moet vanzelfsprekend heel wat weten over weersomstandigheden, die soms langzaam maar ook wel eens plotseling kunnen veranderen. Of er nu wel of geen wolken aan de hemel zijn, hij zal, zoals men dat dan noemt, "de lucht" in het oog moeten houden. De grondslagen hiervan kunnen wel in het hoofd geprent worden met een schriftelijke cursus of dictaat, maar een groot stuk zal van persoonlijke ervaring moeten komen. Verder moet de windmolenaar weten hoeveel zeil hij voor de wieken kan leggen om de gewenste kracht zonder risico te verkrijgen, maar hij moet ook weten hoe hij dat zeilen leggen en korten het beste voor elkaar

DUBBEL SILOLUIK

Wat doe je als de silo vol zit met graan en je wilt eens zien hoe het er met het spul voor staat? Het luik openen gaat niet goed - het graan zal eruit stromen. Meelfabrieken hebben daar wat op bedacht en op de molen De Rode Leeuw in Gouda heeft Marcel Koop daar een dankbaar gebruik van gemaakt. De simpele vinding is een dubbel luik. Achter het eerste luik zit een tweede, dat langer is dan het luik dat ervoor zit. En dat bovendien enigszins schuin naar binnen steekt. Als het eerste luik wordt weggenomen kan het graan er door het tweede luik niet uitvallen. Bovendien is er een soort grijpruimte onderaan door de schuine stand van het binnenluik. Het binnenluik is aan scharnieren opgehangen.

Alhoewel dat in de geïndustrialiseerde landen veel minder is geworden, worden de hiervoor genoemde maal- en pelactiviteiten toch nog wel verricht en vooral de laatste jaren wordt de instandhouding van de vakkennis en de tot monument verheven wind- en watermolens door ambachtelijke werkzaamheid weer aangewakkerd.

Om de zaak niet al te uitgebreid en te ingewikkeld te maken, bepalen we ons voorlopig tot het malen van meel en bloem voor gebruik in de bakkerij of bij moeder thuis in de keuken.

Twee hoofdstukken

Ondanks deze beperking, moet de vakkennis dan toch nog in **twee hoofdstukken** worden onderverdeeld en dan laten we nog buiten beschouwing de wenselijkheid van enige kennis van het bakkersvak.

Het eerste hoofdstuk omvat alles wat met de te gebruiken werktuigen en handgereedschap te maken heeft, dus zowel het werkprincipe, de goede afstelling of instelling ervan en ook het goede onderhoud.

Het tweede hoofdstuk omvat de kennis van gebruikswaarde en eigenschappen van de te verwerken producten, begrip van wat de bakker er voor zijn consumenten-afnemers van maken wil en welke mogelijkheden er zijn voor type- of kwaliteitscontrole van meel en bloem.

Welke van de beide thema's vakkennis het meest doorslaggevend is voor een goed eindresultaat is niet relevant, beide zijn onmisbaar en van enige compensatie in uitwerking is geen sprake.

krijgt. Dan is nog van belang wat wel en wat niet op de binnen- of buitenroede.

Dagelijks werk

Ook het dagelijkse of wekelijkse onderhoudswerk moet geleerd worden. Om er daarvan enkele te noemen: dagelijks de assenhals bij de baansteen met reuzel smeren, wekelijks het aseinde of assenpunt. Om de twee of drie weken eens aan het potje in de hoofddraagbalk denken om er spinsel van ongedierte weg te halen en olie bij te gieten, het potje waar de zware koningsspil in rust en draait. Hetzelfde kan gezegd worden van het met een stuk bijenwas aansmeren van de houten kammen in de molenkap en van het spoorwiel. Daarmede is dan maar een gedeelte genoemd en komen we aan de maalstoelen, zowel gangwerk als maalstenen, waarbij te noemen het scherpen van de stenen en het goed hangen van de lopersteen. Ook het beoordelen van baktarwe en rogge en het reinigen daarvan eist vakkennis en aandacht en daarnaast is het vanzelfsprekend dat de gehele molen netjes schoon gehouden wordt, anders blijft men het ongedierte niet de baas. Natuurlijk moeten ook de te vullen zakken brandschoon zijn.

Er zijn molenaars die wel eens moppen of klagen als ze in de winter, als het vriest, met de wikenzeilen moeten omgaan, maar grotendeels hebben ze dat aan zichzelf te wijten. Tweemaal

per jaar goed insmeren met lijnolie voorkomt veel ongemak en maakt de zeilen weerbestendig.

Een ambachtelijk vak goed leren kost nu eenmaal veel tijd, terwijl het geduld tegenwoordig vaak ver te zoeken is. Bovendien is de wettelijke loonregeling maar slecht op het leerlingenstelsel afgestemd en daar zou voor het molenaarsvak een oplossing voor gevonden moeten worden.

Pelactiviteiten

Naast het malen van meel en bloem kende men vroeger ook nog het op ambachtelijke wijze malen van boekweitgrutjes en boekweitmeel, het pellen van gerst tot gort, het pellen en pletten van haver en ook werd er van gepelde-geslepen rijst meel gemalen.

C.L. ROKVEN

bliksembeveiliging- onderhoud inspectie

Voor aanleg, onderhoud en inspectie van de bliksembeveiliging van Uw molens, vraag vrijblijvend informatie aan

C. L. ROKVEN
v. Homberghlaan 14
5491 GN Sint-Oedenrode,
tel. 04138-74651 tussen 13.00 - 17.00 uur